

Marek K. Jeleniewski

NIEZALEŻNY SAMORZĄDNY ZWIĄZEK ZAWODOWY POLICJANTÓW JAKO NAMIASTKA SAMORZĄDU ZAWODOWEGO?

Każde państwo dysponuje katalogiem norm, które sytuują organy ścigania w systemie instytucji niezbędnych do jego funkcjonowania. Ich rolę i miejsce determinuje model tego państwa. Inne zadania stawia się przed instytucjami policyjnymi w monarchii, inne w ustroju totalitarnym, jeszcze inne w demokracji parlamentarnej. Pochodną przydanych przez państwo policyjnych kompetencji są prawa i obowiązki funkcjonariuszy. Nie wolno zapominać, że stanowiące istotę demokracji obywatelskie swobody prowadzą niekiedy do nadużyć.

W średniowieczu rozpowszechnił się zwyczaj tworzenia gildii, bractw, cechów, stowarzyszeń itp. Reprezentanci różnych zawodów, widząc w tym słusznym szeregu wariorów, stawiali przed powoływanymi przez siebie organizacjami dwa zadania. Z jednej strony obronę interesu członków, z drugiej troskę o ich właściwą postawę zawodową i moralną odpowiedzialność. Po latach zadania tego rodzaju instytucji nie zmieniły się. Szczególnie tych, których członkowie pretendują do miana ludzi odgrywających znaczącą rolę w życiu społecznym.

Polskie prawo ściśle określa model funkcjonowania policji i granice aktywności społecznej policjantów. W niniejszej publikacji autor dokonując analizy przepisów dotyczących możliwości zrzeszania się, wskazał na podobieństwa i różnice pomiędzy uprawnieniami policjantów i reprezentantów innych zawodów zaufania publicznego.

Definicje wolności bywają różne; inaczej postrzegają ją prawnicy, filozofowie, politolodzy, a jeszcze inaczej teolodzy. Najbardziej ogólny i dlatego niemal powszechnie akceptowany jest pogląd, sprowadzający wolność do niezależności jakiegokolwiek podmiotu od czegokolwiek. Podmiot taki nie jest zmuszany do zachowań przez siebie nieakceptowanych i ma możliwość spełniania swoich zamierzeń. Owe definicje wynikają z ewolucji, powodowanej doświadczeniem i zwyczajem. Choć zależą również od historycznie zmiennych uwarunkowań prawnych, politycznych i moralnych, to w sposób uniwersalny wolność utożsamiana jest z suwerennością, niepodległością i niezawisłością oraz, będącą ich konsekwencją, swobodą polityczną i obywatelską.

Wolność polityczna sprowadza się do zakazu ingerencji państwa w pewne dziedziny życia jednostki, ale nie tylko. Ma państwo tu do spełnienia wielce istotne zadanie.

Ciąży na nim obowiązek zapewnienia warunków do korzystania z wolności. Wolność zgromadzeń objawia się w zgodzie na manifestowanie, wolność słowa – w tolerowaniu uzewnętrzniania myśli, wolność zrzeszeń – w akceptacji ich budowania, swobodnego wstępowania doń i opuszczania. Nie są to jednak wolności nieograniczone. Kończą się w miejscu, w którym zagrażają innym jednostkom. Istotną rolą państwa jest wyznaczenie optymalnych granic oraz stworzenie warunków do ich respektowania. Granice te będą zależne od modelu państwa i woli poszerzania zakresu uprawnień obywatela, będącego członkiem społeczności. O rzeczywistych intencjach świadczy jednak poza wszystkim to, jak wartość ta jest realizowana w praktyce. Zależy ona od szeroko pojętej filozofii prawnej, a co za tym idzie od norm ustalonych przez krajową doktrynę i judykaturę, ale także od przyjętych i akceptowanych aktów międzynarodowych.

W art. 11, respektowanej przez Polskę, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności¹ zapisano, iż „Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzania się oraz do swobodnego stowarzyszania się, włącznie z prawem tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla ochrony swoich interesów”. Prawo to jednak może podlegać ograniczeniom, jeśli owe ograniczenia spełnią dwie cechy: mieć będą moc ustawy i będą „konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwu, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. Niniejszy przepis nie stanowi przeszkody w nakładaniu zgodnych z prawem ograniczeń w korzystaniu z tych praw przez członków sił zbrojnych, policji lub administracji państwowej”². Pozostającą w zgodzie z Konwencją, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uznaje pluralizm polityczny za zasadę ustrojową³. Artykuł 11 zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych, które zrzeszają obywateli polskich na zasadach dobrowolności i równości w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa⁴. Zapewnia także wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji⁵. Godzi się w tym miejscu przytoczyć również treść art. 32 ust. 2 Konstytucji, który stanowi, iż nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Zasady funkcjonowania partii politycznych określono w ustawie o partiach politycznych⁶. W art. 2 przewidziano możliwość wprowadzenia zakazu przynależności do partii. Zakaz ten musi mieć jednak moc ustawy.

¹ Art. 11 ust. 1 konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r. (DzU 93.61.284, uzup. DzU 95.36.175 i DzU 95.36.176, zm. DzU 95.36.177 i DzU 98.147.962).

² Tamże, art. 11 ust. 2.

³ *Wolność zrzeszania się w Polsce*, red. M. Chmaj, Warszawa 2008, s. 15; *Polskie prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło, Lublin 2007, s. 134.

⁴ Art. 11 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (DzU z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

⁵ Tamże, art. 12.

⁶ Ustawa o partiach politycznych z 27 czerwca 1997 r. (DzU z 2001 r. Nr 79, poz. 857 z późn. zm.).

Jak podaje M. Chmaj dziś bezwzględny ustawowy nakaz apartyjności dotyczy 19. podmiotów. Wypada zgodzić się z jego konstatacją, iż „trudno nie oprzeć się wrażeniu, że wprowadzanie zbyt daleko idących zakazów może pozostawać w rozbieżności z gwarantowaną przez Konstytucję RP zasadą równości wobec prawa oraz zakazem dyskryminacji”⁷, a także z tym, że „polskie regulacje na tle rozwiązań przyjętych w innych, porównywalnych państwach odznaczają się dużym zakresem represyjności”⁸. O ile jednak można poddawać w wątpliwość sens apartyjności strażaków Państwowej Straży Pożarnej⁹ czy strażników straży gminnej¹⁰, o tyle nie budzi wątpliwości zakaz przynależności do partii politycznych funkcjonariuszy policji¹¹.

Zgodnie z dziś obowiązującymi przepisami, policjanci są także ograniczeni w prawie do zrzeszania się w związkach zawodowych. Co prawda w myśl art. 2 ustawy o związkach zawodowych¹² prawo tworzenia i wstępowania do związków zawodowych mają pracownicy bez względu na podstawę stosunku pracy, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych oraz osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej, jeżeli nie są pracodawcami, jednak już w tym samym artykule zapisano, iż do praw związkowych funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i Służby Więziennej oraz strażaków Państwowej Straży Pożarnej, a także pracowników Najwyższej Izby Kontroli stosuje się odpowiednio przepisy ustawy, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z odrębnych ustaw¹³.

Lex specialis stanowi ustawa o Policji, która określając, iż może w niej działać tylko jeden związek, daje policjantowi prawo wyboru: należenia lub nie do Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów¹⁴. *Tertium non datur*. Podobnie traktowani są funkcjonariusze innych służb mundurowych: Straży Granicznej¹⁵ i więziennictwa¹⁶, którzy również mogą przynależeć tylko do jednego związku branżowego.

Konstytucja RP daje prawo tworzenia samorządów zawodowych, reprezentujących osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytych wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony¹⁷. Lecz nie tylko. Pozwala bowiem tworzyć inne rodzaje samorządu¹⁸. Zastrzeżono jednak,

⁷ *Wolność...*, s. 31.

⁸ Tamże, s. 36.

⁹ Art. 57 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej z 24 lipca 1991 r. (DzU z 2006 r. Nr 96, poz. 667 z późn. zm.).

¹⁰ Art. 30 ust. 2 ustawy o strażach gminnych z 29 sierpnia 1997 r. (DzU z 1997 r. Nr 123, poz. 779 z późn. zm.).

¹¹ Art. 63 ust. 2 ustawy o Policji z 6 kwietnia 1990 r. (DzU z 1990 r. Nr 43, poz. 272 z późn. zm.).

¹² Ustawa o związkach zawodowych z 23 maja 1991 r. (DzU z 2001 r. Nr 79, poz. 854 z późn. zm.).

¹³ Tamże, art. 2 ust. 6.

¹⁴ Art. 67 ust. 1 ustawy o Policji...

¹⁵ Art. 72 ust. 1 ustawy o Straży Granicznej z 12 października 1990 r. (DzU z 2005 r. Nr 234, poz. 1997 z późn. zm.).

¹⁶ Art. 14 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej z 26 kwietnia 1996 r. (DzU z 2002 r. Nr 207, poz. 1761 z późn. zm.).

¹⁷ Art. 17 ust. 1 Konstytucji RP...

¹⁸ Tamże, ust. 2.

iz przepisy dotyczące tworzenia samorządów zarówno zawodowych, jak i innych muszą mieć moc ustawy.

Doktryna określiła zadania samorządu zawodowego¹⁹. Podstawowym jest wykonywanie zakresu czynności przewidzianych w ustawach oraz sprawowanie pieczy nad właściwym wypełnianiem obowiązków, zgodnie z interesem publicznym i w celu ochrony tego interesu. Samorząd spełnia jednak także szereg innych funkcji. Jest instytucją reprezentującą daną grupę zawodową. Czyni to zarówno w stosunku do instytucji państwa, innych samorządów, jak i społeczeństwa. Jest aktywnym uczestnikiem procesu legislacyjnego. Tu warto zważyć, iż jako reprezentacja środowiska zabiera głos zarówno w sprawach pozostających w jego zawodowej kompetencji, jak i we wszystkich innych, w szeroko pojętym interesie publicznym.

Samorząd jest instytucją, do której priorytetowych zadań należy troska o właściwe warunki wykonywania zawodu zarówno zewnętrzne (prawne, ekonomiczne, społeczne i polityczne), jak i wewnętrzne. W tym drugim przypadku rolą samorządu jest pilne baczenie na zgodne z zasadami współżycia społecznego wypełnianie powierzonej im roli przez osoby skupione w samorządzie. W tej materii zadaniem samorządu będzie określenie kryteriów doboru członków (jeśli nie jest to uregulowane ustawowo) i wypracowanie odpowiednich zasad postępowania, a także ich egzekucji.

Kreując pożądaną model funkcjonowania zawodu, samorząd dąży do wypracowania systemu kształcenia i samokształcenia jego członków, w tym nade wszystko doskonalenia zawodowego. Wreszcie jest także rolą samorządu troska o egzystencjonalne podstawy istnienia zarówno jego samego, jak i osób będących jego członkami.

Porównanie treści zapisów statutu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów z treściami statutów samorządów zawodowych (np.: medycznych, prawniczych, czy zawodów technicznych) nasuwa pogląd, iż w pewnej części wypełnia on zadania samorządu zawodowego funkcjonariuszy Policji, zaś rola *quasi* samorządu została przewidziana dlań już w momencie tworzenia związku.

W § 6 statutu stwierdza się, iż związek jest ogólnokrajową, dobrowolną, samorządną organizacją zawodową zrzeszającą policjantów, emerytów i rencistów Policji, powołaną do reprezentowania i obrony ich interesów zawodowych i socjalnych.

Podobne zadanie przewiduje ustawa o izbach lekarskich, która w art. 5 ust. 14 stanowi, iż rolą samorządu lekarskiego jest działanie „na rzecz ochrony zawodu lekarza, w tym występowanie w obronie godności zawodu lekarza oraz interesów indywidualnych i zbiorowych członków samorządu lekarzy”. W ustawie o adwokaturze zapisano, iż zadaniem samorządu zawodowego adwokatury jest reprezentowanie adwokatury i ochrona jej praw²⁰, podobny przepis zawiera ustawa o radcach prawnych. Zgodnie z ustawą

¹⁹ E. Smoktunowicz, *Prawo zrzeszania się w Polsce*, Warszawa 1992 s. 78 i nast.; P. Sarnecki, *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Kraków 2002, s. 26-28; S. Rymar, *Rola samorządów zawodowych w demokratycznym państwie* [w:] *Rola samorządów – zawodów zaufania publicznego – w tworzeniu demokratycznego państwa prawa*, red. M. Żbikowska, Warszawa 2004 s. 17; *Wolność zrzeszania się w Polsce...*, s. 204. S. Wykrętowicz, *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej* [w:] *Samorząd w Polsce istota, formy, zadania*, Poznań 2001 s. 48.

²⁰ Art. 3 ust. 2 ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (DzU z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 z późn. zm.).

o samorządzie pielęgniarek i położnych został on stworzony m.in. dla reprezentowania zawodowych, społecznych i gospodarczych interesów tych zawodów oraz obrony godności zawodowej pielęgniarek i położnych²¹. Tożsame zapisy znajdują się w innych, regulujących funkcjonowanie samorządów zawodowych, ustawach.

Warto zwrócić uwagę na zbieżność treści statutu NSZZ Policjantów z treściami ustaw regulujących funkcjonowanie samorządów zawodowych w kwestii ich udziału w procesie legislacyjnym zarówno dotyczącym związku czy samorządu jako takiego, jak i ich wpływu na kształtowanie dziedziny do której przynależą. Związek policyjny zawarł w swym statucie z jednej strony zapisy przyzwalające na opiniowanie oraz aktywne kształtowanie założeń i projektów ustaw i aktów wykonawczych dotyczących bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz kształtujących prawa i obowiązki policjantów, emerytów i rencistów Policji oraz ich rodzin²², z drugiej zaś zezwalające na podejmowanie działań w kierunku wydania lub zmiany ustaw albo innych aktów prawnych w tym zakresie za pośrednictwem posłów lub organów posiadających inicjatywę ustawodawczą²³. Przepisy „branżowe” o podobnej treści znajdują się w ustawie o izbach lekarskich, która pośród wielu innych, sankcjonuje prawo samorządu lekarzy do opiniowania projektów aktów prawnych, dotyczących ochrony zdrowia i wykonywania zawodu lekarza. Podobnie jak w przypadku związku policjantów, samorząd lekarzy, gdy uzna, iż wybrana dziedzina z jego „strefy wpływów” wymaga prawnej regulacji, a takiej nie ma, bądź istniejąca nie przynosi oczekiwanych rezultatów, ma prawo występować o wydanie stosownych przepisów. Identycznie brzmiący przepis zawarto w ustawie o samorządzie pielęgniarek i położnych²⁴. Wpływ na kształtowanie i stosowanie prawa zagwarantowano samorządowi radców prawnych²⁵. Z kolei ustawa prawo o adwokaturze przewiduje, iż w kompetencji Naczelnej Rady Adwokackiej, występującej w imieniu samorządu adwokackiego, leży udzielanie opinii o projektach aktów prawodawczych oraz przedstawianie wniosków i postulatów w zakresie tworzenia i stosowania prawa²⁶.

Podobnie jak w przypadku ustaw dotyczących samorządów zawodowych, również opinie artykułowane przez związek policyjny nie mają mocy wiążącej. Bez wątpienia jednak prawna możliwość ich kierowania do organów państwa, w tym władzy ustawodawczej, w znacznym stopniu poszerza, z jednej strony obszar obywatelskiej aktywności, z drugiej zaś podnosi rangę związku, uwiarygodniając w ten sposób potrzebę jego istnienia.

Kolejną paralelę dostrzec można w zapisach dotyczących innej, ważnej sfery aktywności policyjnego związku, jaką jest współpraca z organami administracji publicznej i samorządem terytorialnym. Ustawa o izbach lekarskich, wśród zadań stawianych przed

²¹ Art. 1 ust. 1 ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych z 19 kwietnia 1991 r. (DzU z 1991 r. Nr 41, poz. 178 z późn. zm.).

²² § 10 pkt 2 Statutu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów.

²³ Tamże, § 10 pkt 3.

²⁴ Art. 4 ust. 2 pkt 5 ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych...

²⁵ Art. 41 ust. 3 ustawy o radcach prawnych z 6 lipca 2002 r. (DzU z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 z późn. zm.).

²⁶ Art. 58 ust. 9 ustawy Prawo o adwokaturze...

nimi wymienia „współdziałanie z organami administracji publicznej, związkami zawodowymi oraz innymi organizacjami w kraju i za granicą w sprawach dotyczących ochrony zdrowia i warunków wykonywania zawodu lekarza”²⁷.

Nie ulega wątpliwości, że symbioza organów stworzonych do ochrony ładu i porządku publicznego z organami administracji publicznej oraz organami uchwałodawczymi i wykonawczymi miejsca, w którym przychodzi tym pierwszym funkcjonować, jest warunkiem *sine qua non* skutecznego działania. W samorządzie terytorialnym istnieją dwa rodzaje organów wspomagających funkcjonowanie miasta w ochronie ładu i porządku. Pierwszym jest, złożona tylko z radnych, problemowa komisja Rady Miasta, która przed podjęciem uchwały przez radę opiniuje projekty aktów prawa miejscowego. Na posiedzenie tej komisji mogą być zapraszani, i zazwyczaj tak się dzieje, reprezentanci terenowych struktur Policji. W przypadku miasta będą to komendanci miejscy, w przypadku dzielnic komendanci dzielnicowi i odpowiednio komendanci komisariatów, aż do komendanta posterunku na szczeblu gminy. Na posiedzeniach komisji nigdy nie odmawia się reprezentantowi związku policjantów wystąpienia, jeśli tylko wyrazi wolę zabrania głosu. Drugim kompetentnym organem jest komisja bezpieczeństwa, funkcjonująca np. przy prezydencie miasta. W jej skład wchodzi reprezentanci prezydenta, prokuratora rejonowego, komendanta policji, straży pożarnej, straży miejskiej i innych specjalistycznych instytucji. Również na posiedzenia tej komisji mają zawsze wstęp reprezentanci policyjnego związku, jeśli tylko wyrażą taką wolę.

W tym miejscu należy podkreślić, iż jednym z przewidzianych w statucie celów NSZZ Policjantów jest realizowanie przedsięwzięć, zmierzających do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych policjantów²⁸. Zatem współpraca z samorządem ma niebagatelne znaczenie, gdyż to jego działania (zarówno inicjujące, jak i finansowe) wpływają w sposób znaczący na poszerzenia bazy lokalowej przeznaczonej dla policjantów pełniących służbę w mieście.

W praktyce związek policyjny jest niezwykle aktywny. Działając w interesie nie tylko swoich członków, ale także wszystkich policjantów, a nawet ujmując rzecz szerzej, w interesie społecznym, podejmuje szereg przedsięwzięć natury prawnej. W swych postulatach porusza najczęściej kwestie propozycji zmian w obowiązującej ustawie o policji. Na przykład w sierpniu 2008 roku skierował do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o uznanie za niezgodne z Konstytucją zmiany wprowadzone przez Sejm RP. Zakwestionował w nim część przepisów ustawy z 29 października 2003 roku o zmianie ustawy o Policji, które wprowadziły nową, wcześniej nieznaną przesłankę fakultatywnego zwolnienia policjanta przez przełożonego z powodu popełnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia jego pozostawienie w służbie. Związek wskazywał, że obowiązujące przepisy ustawy o Policji nakazują zwolnić policjanta z policji w razie skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe ścigane z oskarżenia publicznego. Przewidują także fakultatywne zwolnienie w razie skazania policjanta prawomoc-

²⁷ Art. 5 ust. 20 ustawy o izbach lekarskich z 2 grudnia 2009 r. (DzU z 2009 r. Nr 219, poz. 1708).

²⁸ § 9 pkt 7 statutu.

nym wyrokiem za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe inne niż ścigane z oskarżenia publicznego. Zdaniem związku niepotrzebna jest nowa przesłanka zwolnienia policjanta za przestępstwo, skoro istnieją przepisy regulujące tę kwestię. Podważając zapisy ustawy po wprowadzonych zmianach, zarzucano przepisowi naruszenie konstytucyjnej zasady domniemania niewinności, gdyż orzeka się o winie za przestępstwo bez wyroku sądu z uwagi na oczywistość przestępstwa oraz zasady proporcjonalności (zakaz nadmiernej ingerencji)²⁹. Ostatecznie Trybunał uznał, że (bardziej restrykcyjne, niż w przypadku innych zawodów) przepisy dotyczące policjantów, określone w nowych przepisach, są uzasadnione z racji szczególnego charakteru policyjnej służby, zaś obowiązująca w prawie karnym zasada domniemania niewinności nie musi być przenoszona automatycznie na postępowanie dyscyplinarne, jednak za istotne działanie policyjnego związku należy uznać dążenie do wyjaśnienia wszelkich wątpliwości, przy wykorzystaniu wszelkich dozwolonych prawem środków.

27 października 2008 roku Trybunał Konstytucyjny rozpoznawał wniosek Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów, którego przedmiotem było rozporządzenie w sprawie wysokości i szczegółowych zasad przyznania, cofania i zwracania przez policjantów równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego z art. 29 ust. 1 ustawy 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji.

W czerwcu 2009 roku Związek wniósł do Trybunału wniosek o stwierdzenie niezgodności z przepisami Konstytucji RP przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, które – zdaniem skarżących – pozbawiały tych funkcjonariuszy praw wcześniej nabytych i przewidywały odpowiedzialność zbiorową za nieokreślone z nazwy przestępstwa. Rzecz tyczyła pozytywnie zweryfikowanych funkcjonariuszy policji, z którymi władze RP nawiązały na nowo stosunek służbowy w roku 1990. Zdaniem skarżącego związku policjantów, tym samym władze uznały, że osoby te oceniane przez pryzmat dotychczasowej służby, kwalifikacje i postawę moralno-patriotyczną, zasługują na zaufanie i są przydatne dla budowania bezpieczeństwa Państwa, a wyrazem trafności tej oceny było wyróżnianie przez nadawanie odznaczeń państwowych, awansowanie i inne formy nagradzania. Jako że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego okazało się sprzeczne z intencją związkowych wnioskodawców, kontynuując zainteresowanie sprawą, związek oddelegował swego przedstawiciela do prac zespołu, który wypracował dalszą procedurę postępowania. Postanowiono m. in. zmodyfikować wniosek do Trybunału Konstytucyjnego złożony przez NSZZ Policjantów i skoncentrować się na problemach, co do których TK nie wydał orzeczenia. W tym przypadku godna podkreślenia jest konsekwencja policyjnej reprezentacji związkowej, która w trosce o funkcjonariuszy przyczyniła się pośrednio do zwiększenia kultury prawnej w wielu sferach, nie tylko bezpośrednio dotyczących się policjantów.

²⁹ www.prawnik.pl/wiadomosci/wazne/83286

Wniosków o podobnym ciężarze gatunkowym NSZZ Policjantów składa w Trybunale Konstytucyjnym rokrocznie kilka. Podobnie czynią inne reprezentacje zawodowe. W przypadku gdy rzecz dotyczy reprezentantów zawodów prawniczych, aktywność wykazują korporacje prawnicze; gdy odnoszą się do medyków, ich inicjatorami są izby lekarskie, aptekarskie i samorządy pielęgniarskie. Zadaniem samorządu zawodowego adwokatury jest bowiem reprezentowanie adwokatury i ochrona jej praw³⁰, radcowskiego – reprezentowanie radców prawnych i aplikantów radcowskich oraz ochrona ich interesów zawodowych, a także współdziałanie w kształtowaniu i stosowaniu prawa³¹. Izby lekarskie działają na rzecz ochrony zawodu lekarza, a co za tym idzie, występują w obronie godności zawodu lekarza oraz interesów indywidualnych i zbiorowych członków samorządu lekarzy³². Samorządy pielęgniarskie, zgodnie z ustawą, zajmują stanowiska w sprawach stanu zdrowia społeczeństwa, polityki zdrowotnej państwa oraz organizacji ochrony zdrowia, a także występują w ochronie zawodu pielęgniarki i położnej³³.

Jak wynika z powyższego, tożsame zapisy znaleźć można zarówno w przepisach regulujących funkcjonowanie samorządów zawodowych, jak i policyjnego związku³⁴. Z faktu, że tak jest, nie wynika jednak, iż związek zawodowy policjantów pretenduje do miana korporacji zawodowej.

Oczywiście Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów samorządem zawodowym nie jest. Choć spełnia istotny warunek, jakim jest wspólnota interesów jego członków, nie jest korporacją zawodową. Nie uznano potrzeby wyodrębnienia tej grupy i nadania jej szczególnych rygorów. Co prawda policjanci, będący członkami związku, realizują wspólne cele, jednak z woli Konstytucji nie spełniają innych kryteriów. Nie dysponują prawnymi środkami pozwalającymi na „sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”³⁵.

Reasumując, stwierdzić trzeba, iż w zakresie, jaki przewidują obowiązujące przepisy, Niezależny Związek Zawodowy Policjantów w pewnej mierze spełnia rolę zawodowej korporacji, jednak tylko w niewielkiej.

Streszczenie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje wolność zrzeszania się. Policjanci z racji specyfiki swego zawodu mają zdolność zrzeszania się ograniczoną. Nie mogą być członkami partii politycznych. Nie mają także swego samorządu zawodowego. Namiastką takiego samorządu jest Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo wewnętrzne, Policja, prawa i obowiązki policjantów, wolność zrzeszania się, Związek Zawodowy Policjantów

[dostęp 22.11.2012].

³⁰ Art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy o adwokaturze... .

³¹ Art. 41 ust. 2 i 3 ustawy o radcach prawnych... .

³² Art. 5 ust. 14 ustawy o izbach lekarskich... .

³³ Art. 4 ust. 1 pkt 8 i 9 ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych... .

³⁴ To samo dotyczy związków działających w Straży Granicznej i więziennictwie... .

³⁵ Art. 17 ust. 1 Konstytucji RP... .

Independent Self-Governing Trade as an Ersatz for Professional Self-Government?

Summary

The Polish constitution guarantees freedom of association. Due to the specificity of their profession, police officers have a limited capacity of association. They cannot be members of political parties. They do not have a self-government within their profession either. The Independent Self-Governing Trade Union of Police Officers is a substitute for such a self-government.

Key words: Internal security, Police, rights and duties of police officers, freedom of association, Trade Union of Police Officers